

Misters Tulpe

Lielu daļu ziedu, kas redzami 17. gadsimta vecmeistaru gleznās, tulpu cienītāji joprojām var izaudzēt savā dārzā.

Foto no Ronaldā van der Hilsta arhīva un Ceramica Bardelli publicitātes materiāliem

Holandiešu izcelsmes ainavu arhitektu, kurš pievērsies arī priekšmetu dizainam, **Ronaldu van der Hilstu** dēvē par tulpu karali, jo starptautisko pazīstamību dārzu dizainā un priekšmetu dekorā viņš iemantojis, dziedot slavas dziesmu tieši tām.

FAKTI

Ronalds van der Hilsts

- Dzimis 1965. gadā Nīderlandē.
- Ainavu arhitekts, dizainers un mākslinieks.
- Kopš 1993. gada dzīvo un strādā Antverpenē Beļģijā.
- Pēc divu gadu darba dažādos Antverpenes ainavu arhitektu birojos 1995. gadā nodibinājis pats savu studiju.
- Desmit gadus rakstījis beļģu un holandiešu dārzu žurnāliem.
- Kopš 1998. gada pievērsās tulpēm dārzu dizainā. Sāka pētīt un kolekcionēt vēsturiskās tulpu šķirnes. Bieži vien, nevarēdams atrast seno augu fotogrāfijas, ziedus zīmēja pats.
- 2005. gadā izstrādāja grafikas un produktu dizainu, kura galvenā tematika ir tulpes.
- 2005. gadā radīja īpašu, majestātisku griezto ziedu trauku kā parafrāzi par tulpes sīpola formu. Kristāla vāzi Bulbe (Sīpols) joprojām ražo beļģu kompānija Val Saint Lambert, 2006. gadā to pasniedza kā dāvanu Nīderlandes karalietnei Beatriksei un tagad tā ir karaļnama tulpu vāžu kolekcijā.
- Kopš 2005. gada rada tulpu attēlus pastkartēm,

audumu apdrukām, sienu dekoriem, juvelierizstrādājumiem. Sadarbojas ar modes un apavu dizaineriem. Van der Hilsta tulpu dekori gan ir populārāki ārvalstīs nekā Holandē. Īpaši labs noiets tiem esot arābu zemēs, Amerikā, Krievijā un Ķīnā.

- Izstrādā dizainu privātiem un publiskiem tulpu dārziem. Slavenākie piemēri ir divu renesanses stila dārzu rekonstrukcijas Antverpenē – vēsturisko šķirņu tulpu stādījumu atjaunošana mākslinieka Rubensa muzeja dārzā un pie Kristofela Planteina savrupnama. Antverpenes Den Brandt pils apstādījumus veidojot, apkārtnes plāvēs iestādījis aptuveni 3000 tulpu sīpolu, radot mānīgu iespaidu, ka tās Beļģijā aug savajā.
- 2006. gadā publicējis žurnāla un grāmatas hibrīdizdevumu Tulpe Antverpenē.

* Veidojis dizainu Antverpenes paviljonam Ķīnas starptautiskajā dārzu Expo.

- Vairāk info ronaldvanderhilst.be.

Dizaineram patīk ar roku zīmēt milzīgus tulpu ziedus vairāku metru augstumā. Turklāt viņš neizmantojot ne fotogrāfijas, ne attēlu projekcijas uz sienas, ne citus palīg līdzekļus. Flīžu kolekcija Charme, izgatavotājs Ceramica Bardelli.

Kā sākās jūsu aizraušanās ar tulpēm?

Kā joks un pašironija. Esmu tipisks holandiecis un ar nelielu smīnu uztveru mūsu suvenīrus – koka tupeles, vējdzirnavas... Arī tulpes. Kamēr dzīvoju Nīderlandē, mani tās nemaz neinteresēja, bet jaunībā pārcēlos uz Antverpeni. Mana ainavu arhitekta studija atrodas ieliņā, kur iekārtojušies daudzi antikvariāti. Reiz tie rīkoja Atvērto durvju dienu un aicināja piedalīties arī mani. Prātoju, kā pievilināt apmeklētājus un saprotami parādīt, kāds ir ainavu arhitekta darbs. Nolēmu studijas priekšā nolikt traukus ar tulpēm, pasmaidot par savu holandisko izcelsanos. Taču, kas man šķita joks, beļģiem bija vienkārši jauki, par pavasari vēstoties ziedi, par kuru krāšņumu visi priecājas. Lai iekļautos apkāmes antikvārajā, pagātnes elpas apvestajā gaisotnē, sāku pētīt tulpu vēsturi, to atainojumu 17. gadsimta glezniecībā un aizrāvus tik ļoti, ka tā mani interesē vēl šobrīd.

Kuri ir skaistākie tulpu stāsti?

Manuprāt, interesantākais un paradoksālākais ir tas, ka patiesībā Holandai pieder pavisam neliela nodaļa šo ziedu vēsturē. Atklāju, ka pirmās tulpes, kas 16. gadsimtā ieradās Eiropā no Austrumiem, atceļoja nevis uz Nīderlandi, bet gan uz Beļģijas pilsētu Antverpeni. Sākumā pilsētnieki domāja, ka šis ir kāds savāds ēdams sīpola paveids – tie, protams, bija negaršīgi, bet, izmesti ārā vai iestādīti līdzās citiem dārzājiem, nākamajā pavasarī uzplauka tik krāšņiem ziediem, ka izraisīja vispārēju sajūsmu. Jāatceras, ka 16. un 17. gadsimtā Antverpene bija otra lielākā pilsēta aiz Parīzes Eiropā, uz ziemeļiem no Alpu kalnu grēdas. Beļģu dārzus toreiz pazina visā pasaulē. Turīgie antverpenieši bija aizrāvušies ar dažādu eksotisku lietu kolekcionēšanu. Viņu mājas bija pārpilnas ar svešzemju gliemežvākiem un citiem dārgumiem. Tur pastaigājās dīvaini klēpja suniņi un pērtiķi. Tulpes šajā, pēc eksotikas alkstošajā, vidē iederējās gluži kā trekns punkts uz "i". Antverpenes iedzīvotāju dārzi bija iekārtoti tā, lai izrādītos

un lepotos ar savām bagātajām augu kolekcijām un to dārgākajiem eksemplāriem. Belģi saskatīja tulpju māksliniecisko vērtību, bet holandieši spēja novērtēt un izmantot to komerciālo potenciālu.

Tulpes savvaļā aug joslā ap 40. ziemeļu platuma grādu un ir cieši saistītas ar vēsturisko Zīda ceļu. Īpaši interesanta ir tulpju vēsture Turcijā, sevišķi Osmaņu impērijas laikā. Tā kā vārda tulpe rakstība bija līdzīga vārda Allāhs rakstībai, Osmaņu dinastijas sultāni šos ziedus uzskatīja par dievišķiem un ar lielu aizrautību stādīja savu piļu greznajos dārzos kā mazu gabaliņu no debesu paradīzes. Interesanti, ka Austrumu augstmaņi tulpju stādus parasti pirka Holandē. Tie bija ļoti dārgi, un viņi Eiropā atstāja veselas bagātības. Tas radīja nepatiku pret tulpēm vienkāršās tautas vidū – krāšņās puķes Turcijā uzskatīja par izšķērdības simbolu. Kamēr sultāni pirka dārgās tulpes, turku tauta slīga nabadzībā, līdz Osmaņu impērija izzutēja. Par vienu no impērijas bojāejas iemesliem tika uzskatītas tulpes. Tikai pamazām mūsdienu Turcijā atgriežas mīlestība pret šiem ziediem, tagad tur rīko pat īpašus tulpju festivālus.

Jūsu studiju Antverpenē dēvē par Tulpju namu.

Jā, katru rudeni aicinu cilvēkus uz savu studiju. Tur pārdodu glīti iesaiņotus īpašu tulpju šķirņu sīpolus, kuriem līdzīgu dožu ziedu fotogrāfijas, zīmējumus un speciālas tulpju vāzes. Mani īpaši interesē vēsturiskās šķirnes. Nav nemaz tik daudz lietu, kas līdz mūsdienām ir saglabājušās kopš 17. gadsimta. Tās pašas tulpes, kuras redzam tā laika flāmu klusajās dabās, ir nopērkamas joprojām! Tas taču ir neticami! Šie sīpoli ir stādīti gadu no gada, pavairoti, šķirnes saglabātas līdz pat mūsdienām. Kādam šķītis, ka 15 eiro par vienu tulpes sīpolu ir dārgi, taču 17. gadsimtā viens tulpju sīpols varēja maksāt tikpat, cik mēbelela māja Amsterdamas kanāla malā, bet mākslinieks par savu kluso dabu saņēma krietni

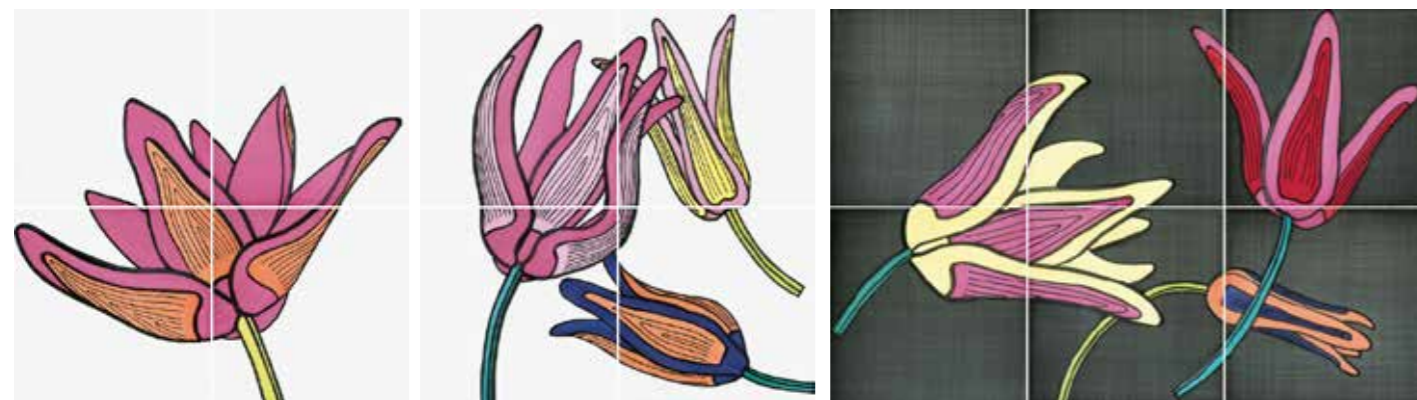

Mūsdienīga van der Hilsta interpretācija par flāmu gleznotāju iemīļoto kluso dabu ar ziediem.

Patiesībā tulpes ir savrupas kā kaķi – individuālistes, kas dzīvo katra savu neatkarīgo dzīvi pat ziedu pušķos.

nepakļāvīgi eksemplāri. Gleznotājs Peters Pauls Rubenss, precoties ar savu otro sievu, 16 gadu vecu daiļavu, pūrā saņēmis trīs vērtīgus tulpju sīpolus... Šīs vēsturiskās tulpes ir ziedu haute couture. Es labāk iegādājos vienu šādu tērpilgam laikam nekā nopērku visu jaunāko H&M kolekciju. Retas ir ne tikai vēsturiskās šķirnes, bet arī daudzas jaunas tulpju versijas, kas, nekluvušas komerciāli veiksmīgas, ātri iziet no modes vai neaug visas vienādas lielās platībās, vai arī neiztur transportēšanu. Šīs varietātes turpmāk netiek pavairotas un tiek lemtas aizmirstībai, bet mani interesē tieši šādi, standartiem

nepakļāvīgi eksemplāri. Savulaik tulpes tika audzētas, lai greznotu dārzus, nevis likšanai vāzēs. Dārzi bija kā juvelierizstrādājumi, kuros smalkāko dārgakmeņu vietu atvēlēja atsevišķiem tulpju stādiem. Tikai 19. gadsimtā angļu parkos tulpes sāka stādīt kā klājienus plašās dobēs. Tad sākās tendence, ko nu saucām par rūpnieciski audzētām tulpēm, – visas puķes ir vienāda garuma un visas zied reizē. Tieši tādas tulpes ļoti nepatīk man un rada aizspriedumu par šo puķu garlaicīgo dabu. Taču patiesībā tulpes ir kā kaķi – individuālistes, viņas dzīvo savu neatkarīgo dzīvi pat ziedu

Tulpju dekori popārta estētikā no flīžu kolekcijas Pop, izgatavotājs Ceramica Bardelli.

Īpaša tulpju vāze, kur katram ziedam paredzēta sava vieta.

Interjeros Ronalds dažkārt attēlo vienīgi tulpju ziedu fragmentus, uzskatot, ka trūkstošo skatītājs var piedomāt pats.

pušķos. Pavērojiet ziedus vāzē! Tie visu laiku mainās, tiecas pretī gaismai. Vienu dienu to kāti būs taisni, bet citu – izlocīsies deviņos likumos. To ziedkausi atveras un aizveras. Nav daudz ziedu, kas ir vienlīdz skaisti no visiem skatpunktiem, bet tulpes tādas ir. Tām, gluži tāpat kā olai, izdodas demonstrēt vienlīdz perfektu formu no visām pusēm. Turpretī, piemēram, rozes ir glītas tikai augšskatā.

Tulpes noteikti ir jūsu mīļākie ziedi, bet kuri šajā sarakstā ieņem otro vietu?

Man patīk arī rozes un peonijas. Galvenais, lai ziediem ir spilgtas krāsas un izteikta smarža. Jā, ir vairāk nekā 4000 tulpju šķirņu, 50 no tām ir ļoti jauks aromāts, kas piepilda visu telpu, ja vāzē ielikti tikai dažī ziedi.

Ar tulpēm jūs strādājat vairāk nekā desmit gadu. Vai neesat noguris un nevēlaties pievērsties kādai citai puķei?

Man ik pa laikam uzdod šo jautājumu. Līdz šim godīgi atbildēju – nē! Bet pērn pienāca brīdis, kad šķita, ka par tulpēm negribu dzirdēt vairs neko. Viena zieda tēma ir kā pārāk cieša korsete – tā dažkārt spiež. Taču saņēmu kārtējo pasūtījumu ar tulpju tematiku, jo esmu taču plaši pazīstams kā Misters Tulpe. Šie ziedi man pieliepuši gluži kā otrā āda... Brīžiem sev jautāju, vai tiešām viss, ko radoši spēju, ir interpretēt tulpes. Taču uz šo dilemmu var paraudzīties arī no otras puses – vai tiešām esmu atklājis visu par tulpēm? Un ir skaidrs, ka ierobežotas ir manas radošās spējas, nevis tulpes kā iedvesmas avots. Katru reizi, kad sāku kaut ko lasīt par tulpēm, uzminātais mani aizrauj kā pirmo reizi. Šo ziedu vēsture nav salīdzināma ar citu augu izcelsmi.

Dekoriem ar ziedu motīviem ir tik gara un bagāta vēsture. Ir jābūt pašpārliecinātam, lai uzdrošinātos tai pievienot savu versiju...

Cenšos par to nedomāt. Citādi es iesliktu depresijā, jo ko gan es varu pievienot šai kilometriem garajai visizsmalcinātāko augu ornamentu virknei, kas ir radīta daudzus gadsimtu laikā? Vienīgi savu personisko sajūtu un interpretāciju.

Kāpēc cilvēkiem tik ļoti patīk augu raksti? Tie neiziet no modes gadsimtiem.

Manuprāt, tāpēc, ka ziedi raisa patīkamu noskaņu, modina nostalgiju pēc vasaras un brīvdienām, kas ir gada jaukālais laiks. Ar puķēm parasti saistām pozitīvas izjūtas, jo tajās taču nav nekā smaga un agresīva.

Ainavu arhitektūra var šķist konservatīva nozare, īpaši privātie dārzi...

Jā, tā diemžēl ir. Un zināt, kas ir pie vainas? Mediji. Dārzu žurnāli ir šausmīgi. Zinu, jo pats rakstīju tiem daudzus gadus. Kad biju jauns ainavu arhitekts un iera-

VAN DER HILSTS KĀ AINAVU ARHITEKTS

Modernie dārzi kļūst arvien mežonīgāki un raupjāki.

dos pie saviem pirmajiem klientiem, galdi viņu mājās vai lūza no dārzu žurnālu smaguma, kas tur gulēja simtiem. Un man tika rādītas cita par citu krāšņākas idejas – tās visas cilvēki vēlējās īstenot savos dārzos. Žurnālus uztver kā augu katalogus. Ir jāaizmirst, ka visu, kas tajos redzams, varētu atkārtot piemājas platībā! Katram dārzam ir savs raksturs, savs augsnes sastāvs, katrs no tiem ir pakļauts citādiem klimata apstākļiem. Un vēl kāds sākums – ir jāatceras par dārza kopšanu. Var gadīties, ka tas būs katru dienu jālaista, augi regulāri jācērp un jāgriež. Šie it kā sākumi, par kuriem ir piemirsts, var radīt daudz problēmu. Ir jāizpēta katra situācijas detaļa. Dārza ierīkošana ir sarežģīts un parasti nebeidzams process. Ar izteiksmīgu dārzu var novērst uzmanību no ne sevišķi glītas dzīvojamās mājas. Var arī gluži otrādi – lakonisku dārza iekārtojumu var izmantot par fonu kvalitātei vai nama arhitektūrai.

Vai dārziem ir atšķirīgas nacionālas iezīmes? Šķiet, ka zinām tikai franču dārzus un angļu parkus...

Protams, ir arī citi vēsturisko dārzu veidi, piemēram, eksotiskie, tā sauktie islama dārzi un Indijai raksturīgie augu stādījumi. Tie visi var kalpot par iedvesmas avotu mūsdienu apstādījumu izveidei. Lai cik dažādi tie būtu, vēsturiskajiem dārziem ir viena kopīga iezīme – vēlme radīt iedomāto paradīzu zemes virsū. Pat angļu parki iemieso iecerī, kādai jāizskatās ideālajai ainavai. Gleznās redzamo idealizēto vai mitoloģisko ainavu ļaudis centušies atdarināt savos dārzos dažādos laikos. Man ir tik interesanti pētīt, kā tas darīts dažādās kultūrās, ticības un laikmetos. Mūsdienās... Šķiet, ne tikai Holandē, bet arī citur pasaulē dārzi arvien vairāk līdzinās savvaļas dabai, kļūst raupjāki un mežonīgāki. Agrāk tika skaidri novilkta robeža starp dabisko un cilvēka radīto vidi, tagad šo pāreju mēģinām mīkstināt. Visu to, ko esam zaudējuši savvaļā, mēģinām atgūt savos dārzos.

Kāda ir dabas vieta pilsētās?

Urbānie dārzi kļūst arvien populārā-

Baltu tulpu stādījums kā ūdens piliena rosināti apli. Reljefu veido dažāda augstuma šķirņu augi.

Par mūsdienu dārzu tendencēm van der Hilts saka: "Agrāk centās skaidri novilkēt robežu starp dabisko un cilvēka radīto vidi, tagad mēģinām šo pāreju padarīt nemanāmu."

Kvalitatīva vide nav turīgo pilsoņu luksuss, tā ir ikdienas nepieciešamība.

ki. Šī tendence sākās kā individuāla iniciatīva – cilvēki apzaļumoja terases un balkonius, veidoja jumta dārzus, bet nu, piemēram, Amsterdamā par urbāniem dārziem ir pārveidoti jau veseli daudzdzīvokļu namu kvartāli. Uzskatu, ka nākotnē centisimies pilsētās ieviest arvien vairāk dabas. Piemēram, Parīzē ir cilvēku grupas, kas uz māju jumtiem tur bites un ievāc medu pilsētas centrā. Un izrādās, ka urbānais medus ir kvalitatīvāks un garšas ziņā daudzveidīgāks, jo lauku teritorijās zemi apstrādā rūpnieciskos apmēros un audzē tikai vienu kultūru milzu platībās. Patiesībā bites pilsētā jūtas labāk nekā laukos. Tas ir biedējoši un šokējoši.

Vai pilsētu dārzi un bites uz augstceltņu jumtiem, jūsuprāt, būs īslaicīga modes tendence vai kļūs par vispārēju mūsdienu pilsētu iezīmi?

Eiropā dzīve uz laukiem nav nekāda vieglā. Beļģijā vien katru nedēļu darbību beidz vidēji 48 lauku saimniecības, kuru īpašnieki nespēj nopelnīt sev iztiku. Visi šie cilvēki pārceļas uz pilsētām, kas aug arvien lielākas. Lai tajās būtu ērti dzīvot,

bez dabas klātbūtnes neiztiksim.

Un kāda ir ainavu arhitektu loma šajā urbānajā pasaulē?

Stereotipiski tiekam uztverti kā romantiskas profesijas pārstāvji, kuri rada skaistus dārzus bagātu cilvēku savrupmājām. Taču mūs arvien vairāk iesaista pilsētplānošanā – lielpilsētu rajonu iedzīvotāji vēlas uzlabot savas vides kvalitāti. Esam konsultanti un padomdevēji. Ne vienmēr izstrādājam konkrētu vides dizainu, biežāk pašvaldībām un iedzīvotājiem rādām iespējas. Kvalitatīva vide ir ikdienas nepieciešamība arī daudzdzīvokļu namu mikrorajonos. Tikai jāatceras, ka dārzu ierīkošana un ainavas arhitektūras izveide ir ļoti lēns process, bet vairums ļaužu grib redzēt ātru pilsētvides uzlabošanas efektu. Taču pārmaiņām nepieciešams laiks. Mums jābūt pacietīgiem. Ar arhitektūras līdzekļiem var radīt ātrāku rezultātu, ko ir grūtāk iznīcināt. Ar ainavu ir otrādi – ir ilgi jāgaida, kamēr iestādītais izaugs, bet neko tas ātri aiziet postā.

Paldies salonam Krassky par sarunai sniegto atbalstu!